

Kortlægningen af Grønland

– et stort værk i indhold og udtryk

Opmålingen på Grønland har involveret mange unge danske landinspektører, når de som studerende og forundersøgelsesassistenter i sidste halvdel af sidste århundrede opmålte grønlandske byer for det daværende GTO – Grønlands Tekniske Organisation.

Disse ”opmålere” og alle andre der interesserer sig for Grønland, kortlægnings historie og kartografiske metoder, bør anskaffe sig det nye bogværk *Kortlægningen af Grønland*, som er skrevet og begået af forsker Henrik Dupont, der i mange år har været leder af Det Kongelige Biblioteks kortsamling.

UDFORDRENDE KORTLÆGNING

Grønland er fysisk et meget enestående sted, når det drejer sig om kortlægning. Det er verdens største ø, har en lang historie, har kun været svagt befolket og er klimatisk præget af sin beliggenhed fra 60 grader nordlig bredde og så helt til Nordpolen – et polarklima.

Grønland var op til 1500-tallet et fjernt beliggende land, som ikke var erkendt og besøgt af europæerne. Den oprindelige befolkning – inuitterne – har kunnet spores hele 4000 år tilbage i tiden. Der har været skiftende indvandrergrupperinger fra det nordlige Canada med kulturer, der benævnes Indepence, Saqqaqs,

På baggrund af informationer om Grønland fra den danske geograf Claudius Clavus (f. 1388), der tegnede det første nogenlunde retvisende kort over Norden, blev Grønland indarbejdet i Ptolemæus’ verdenskort fra 1482, hvor de hidtidige rammer for verdenskort blev sprængt. Tidligere troede man ikke, at der så langt mod nord fandtes land, hvor der levede mennesker – ifølge den antikke verdens opfattelse var områderne nordpå og sydpå henholdsvis for kolde og for varme til, at mennesker kunne overleve.

Dorset 1 og 2 samt Thule-folket. Nordboerne, der nåede Grønland for 1000 år siden, kom fra Island/Norge. Der er ingen kort fra denne periode og ingen forskning har kunnet klarlægge, hvordan disse kulturer orienterede sig. Man har kun fundet vidnesbyrd om disse kulturers eksistens.

Da europæernes skibe fra 1500-tallet for alvor kunne sejle på de store have, kom hvalfangernes og fiskernes både udover Atlanterhavet og de første kort blev tegnet af kysterne langs Grønlands vestkyst med pejlemærker på denne. Her startede den egentlige korttegning til brug for navigation og fiskeri.

For europæerne kom kendskabet til Grønland fortsat sent. De første europæiske kort, der viser noget om Grønlands eksistens, er fra 1427 på optegnelser af den danske kartograf Claudius Clave og på Ptolemæus' velkendte verdenskort fra 1482.

Bogen er opdelt i to hoveddele. Den første del beskæftiger sig med den politiske udvikling i Grønland og de mange ekspeditioner, der har udforsket Grønlands kultur og topografi og gennem denne fortælles kartografiens historie og udvikling, som den har udspillet sig på Grønland, hvor stadig flere "hvide pletter på kortet" er blevet udforsket. Her er Hans Egedes ankomst til Grønland i 1721 et vendepunkt, fordi her startede en egentlig kortlægning af Grønland udført af danskere og finansieret af den danske stat.

Herefter følger en kort og præcis skildring af den moderne historie i Grønland. Mange europæiske stater havde allerede dengang interesse i fiskeri og jagt og dermed kortlægning. Men ved afslutningen af Napoleonskrigene i 1814 blev Færøerne og Island en del af Danmark, og Grønland en dansk koloni. Dette har så udviklet sig frem til i dag med grønlandsk selvstyre og fortsat en del af Rigsfællesskabet.

Siden 1723, hvor Hans Egede som korttegner påbegyndte kortlægningen af Grønland, har et stort antal ekspeditioner kortlagt de forskellige områder af Grønland frem til i dag. Det er en fortælling om vanskelige ekspeditioner i et hårdt polarklima, om Norges krav på

Nordøstgrønland i 1930'erne, USA's geopolitiske interesser med Robert Peary i 1880'erne og igen under Anden Verdenskrig. Og senest om klimaeffekterne og kortlægning efter isens tilbagetrækning, der giver nye hvide pletter på kortet og om nye sejladsmuligheder mellem Canada og Grønland via Nord-Vest-Passagen.

KORTENE ER BOGENS HØJDEPUNKT

Bogens anden del er udvalgte kort fra Det Kongelige Biblioteks kortsamling over dele af eller hele Grønland fra 1427 til i dag. 75 opslag i et bogformat på 37 cm i højden og 30 cm i dybde/bredde har givet mulighed for at trykke illustrative kort for perioden på enkelt- eller dobbelt-sider. Trykkekvaliteten er i top og der er anvendt tykt papir. Hvert enkelt opslag præsenterer et kort med angivelse af årstal og en kort forklaring til kortet. Herudover korttegnerens navn, præsentation af lokaliteten og en reference til originalkortet i kortsamlingen på Det Kongelige Bibliotek.

Denne del af bogen er en sand fornøjelse at læse og vil glæde enhver der interesserer sig for kort. Der er tale om grønlandskort gennem tiderne lige fra Clau-

dus Claves kort i 1427 over 1500-tallets enkle, men fantasifuldt håndtegnede kort og helt op gennem det 19., 20. og 21. århundrede med stadig mere korrekte kort med høj nøjagtighed og detaljeringsgrad – herunder kort fra 1950 (Geodætisk Institut), 1968 (sovjetisk militær), 1984 (Geodætisk Institut), 2003 (GEUS), 2013 (Geodatastyrelsen), 2022 (Sagamaps) og 2022 (SDFE).

Denne anmelders begejstring vil ingen ende tage – og værket kan varmt anbefales. ◀◀

PS: Den helt moderne og igangværende færdiggørelse af kortlægningen af Grønland er tidligere, som en række temaartikler, behandlet her i Fagbladet Landinspektøren – se nr. 6-2020, side 8-31.

Kortlægningen af Grønland

af Henrik Dupont

Lindhardt og Ringhof, 28. november 2022

264 sider, rigt illustreret, hardcover
Vejledende pris: 599,95 kr.

Geodætisk Instituts første samlede kort over Grønland, udgivet i 1931. Kortet er sammensat af data fra mange kilder og kun ganske få egentlige geodætiske målinger. Hele Grønland er på dette tidspunkt fortsat ikke dækket af et sammenhængende kortværk.

